

Oasi

per RAMON FOLCH

Els oasis són una enganyifa. Quatre palmeres ratades ombrejant mig jornal de carbaseres regades per un minso rajolí... Xahrazad (Scheherazade per als anglosaxons) no havia vist gaire món, tot ve d'aquí. Al segle IX, Abu-Abd-Al-lah Muhàmmad ibn Abdús al-Jahxiyarí compilà per escrit els relats fantasiosos de la creativa amant del soldà, fins aleshores transmesos oralment, i en sortiren *Les mil i una nits* (ألف ليلة وليلة, *Alf layla wa-layla*, en àrab, هزار و یک شب, *Hazār-o yak xab*, en persa). El mite dels oasis segurament neix llavors. Avesats als deserts minerals, aquelles modestes manifestacions de fertilitat semblaven excepcionals als lectors musulmans. Ho eren en el seu context, però vistos amb mirada universal no resulten gran cosa. Qualsevol hort mediterrani els fa mil voltes.

«Els fets són els fets, però la realitat és la percepció que en tenim», deia Albert Einstein. Els oasis són el que són, però el desert que els envolta ens els fa percebre com a fastuosos. Vivim en un univers d'oasis mentals i atorguem a les coses no pas el valor que tenen, sinó el valor que voldríem que tinguessin. Altrament, quin valor té res, realment? Tots els imaginaris són més o menys mítics i no per això deixen de ser reals (baldament no sempre siguin fàctics).

En tot cas, hi ha oasis molt notables. Molt relativament notables, si més no. I no únicament al Sàhara o al desert d'Aràbia, que serien els oasis per antonomàsia. Penso en San Pedro de Atacama o en Turfan, per exemple. El d'Atacama, al Xile septentrional, és un desert total, un enorme desert absolut de més de 100.000 km² que rep una sola pluja lleugera un cop cada deu o quinze anys. És el desert més desert de tots els deserts que es fan i es desfan. Però el recorren aigües fluvials que venen de les muntanyes. I aleshores sorgeixen oasis, com la fèrtil vega de San Pedro, una dotzena de quilòmetres quadrats de verdor, fragmentats en diversos nuclis. Una dotzena entre cent mil: no és gaire... Per això és tan excepcional.

El cas de Turfan és diferent. És un oasi artificial, regat amb aigües transportades mitjançant *qanats*, aquestes formidables galeries subterrànies que acompanyen aigües rodades des de les profunditats de les muntanyes perifèriques. L'oasi de Turfan és un estret enfilall d'horts i vinyes estesos al llarg d'un centenar de quilòmetres a les vores del desert de Takla Makan, a la regió uigur del Xinjiang. De fet, hi ha altres oasis semblants a la zona, tots els quals fruit

Il·lustració: ANNA SANCHIS

«Tots els imaginaris són més o menys mítics i no per això deixen de ser reals»

de l'estrenu esforç dels multiseulars excavadors de *qanats*. Alguns dels oasis xahrazadians també devien ser obres d'irrigació semblants, segurament.

Els humans hem aprofitat des de temps immemorials els oasis espontanis o hem generat els artificials. Els likanantai poblaren l'actual San Pedro de Atacama devers el segle v aC i s'hi mantingueren malgrat els inques i els conqueridors espanyols; són els antecessors de la cultura atacamenya actual. Els uigurs habiten els oasis de Xinjiang des de fa un mil·lenni, però xinesos i altres pobles, com els kirguís, pledejaren per la zona des de molts segles abans. Als oasis hi ha vida i, doncs, hi ha humans que els cobegen. Es pot viure en àmbits geogràfics més acollidors que els deserts, és clar, però l'espècie humana no deixa res per verd (per poc verd que sigui...).

Hi ha, encara, els oasis efímers, aquests prodigis que resulten de la conjunció de pluges ocasionals i bancs de llavors resistents acumulades en sòls desèrtics. Són els anomenats «deserts florits». És el cas d'Atacama o, en certa manera, de Namaqualand, a Namíbia. Cauen les raríssimes pluges i una sorprenent catifa de flors encén el desert en qüestió de dies. Els justos per produir llavors per a la següent florida. Ho trobo fascinant, propi d'un relat de *Les mil i una nits*, justament. Però d'això Xahrazad, ves per on, no en va dir res. No podia saber-ho, és clar. Llàstima. ☺

RAMON FOLCH. Doctor en Biologia, socioecòleg i president d'ERF (Barcelona).